

Hva feilte Munch?

Ivo de Figueiredo

Stormen: en biografi om Edvard Munch: Bind 2

Oslo: Aschehoug, 2024

444 s.

ISBN 9788203450655

Michael 2024; 21: 482–483

doi: 10.5617/michael.11939

Andre bind av biografien om Edvard Munch (1863–1944) følger kunstneren fra 1902. Han lever et omflakkende og alkoholisert liv på kontinentet. Det toppe seg i 1908 da han får et nervesammenbrudd, og blir innlagt på dr. Jacobsons privatklinik i København.

Journalen fra klinikken er tapt, men det har ikke hindret psykiaterne i å stille diagnoser, skriver biografen. Problemet er bare at de har en «tendens til å neglisjere elementær kildekritikk og tillitsfullt anta at alt som er skrevet om Munch, er sant og at alt han selv har skrevet, kan tas for sitt pålydende. Heller ikke tas det hensyn til sjanger og historisk kontekst, enn si til den opplagte muligheten for at Munch dikter og lyver. I tillegg analyseres ofte kunsten på en måte som reduserer den til en selvterapeutisk aktivitet. De færreste spør seg hvordan man diagnostiserer en kunstner som

selv dyrket forestillingen om sykdom og nervøsitet som kilde til kunstnerisk kreativitet, eller stusser over at et alvorlig sammenbrudd tilsynelatende lot seg kurere på en drøy uke ved hjelp av behandling som mest minner om et moderne spaopphold» (s. 145–146). Dette sitatet kan gjerne tas fram av

alle kolleger som får trang til å skrive diagnostisk om mennesker man selv ikke har undersøkt.

Det finnes en enorm litteratur om Munch. Når man skal skrive noe nytt og sammenfattende, blir de metodiske grepene desto viktigere. Skuddet i Åsgårdstrand i 1902 er en myteomspunnet episode. Vi kjenner resultatet, at Munch mistet deler av en finger, men hvordan gikk det til? Kunsthistorikeren Frank Høifødt har gjennomgått kildene, og han mener at det etter alt å dømme var et vådeskudd (1). Det kan bli for defensivt når biografen konkluderer med at kildene er for tynne til å si hva som egentlig hendte. Forfatteren legger tilsynelatende lista et annet sted når han omtaler Munchs influensalignende sykdom i 1918. Maleren trodde selv at han hadde spanskesyken, og de Figueiredo mener at «de mange plagene kan tale for at han virkelig hadde spanskesyken, siden den ofte bar med seg følgesykdommer» (s. 245). Men uten sikrere diagnostikk, kan man jo ikke vite sikkert.

Det har vært en kjempejobb å sortere og velge ut blant det veldige kilde-materialet. Forfatteren har en suveren oversikt og turnerer stoffet med overskudd og humor. Det er en glede å lese. Et herlig eksempel er da Munch i 1912 fant ut at anskaffelsen av gården Nedre Ramme i Hvitsten var et feilkjøp. Han hadde tre eiendommer å holde styr på. Det var for mye. Så hva gjorde han? «Munchs løsning på eiendomsbyrden var rett og slett å leie et hus til, og det uten å gi avkall på noen av de andre» (s. 201). I 1913 flyttet han inn på en gård på Jeløya ved Moss.

Baksideteksten oppsummerer godt den siste halvdel av Munchs liv: «Munch finner aldri sin plass i det nye århundret, han står midt i sin tid, men alltid for seg selv (...). Når han trekker seg tilbake til villaen på Ekely, er det fordi han ikke hører hjemme andre steder enn i sin egen kunst. Der fortsetter til gjengjeld stormen å herje i kunstnerens øyne til han lukker dem for siste gang en vinterdag i 1944.»

Litteratur

1. Høifødt F. *Kunsten, kvinnen og en ladd revolver : Edvard Munch anno 1900*. Oslo: Press, 2010: 215–225.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem er instituttssjef ved Legeforskningsinstituttet, professor ved Universitetet i Oslo og redaktør i Michael.